

Asia: VN/23227/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriölle

JÄRJESTELYLAINOJEN JÄTTÄMISESTÄ TILAPÄISEN LAINSÄÄDÄNNÖN ULKOPUOLELLE

Ehdotamme, että järjestelylainat, joissa kuluttaja yhdistää vanhat kalliit kulutusluotot uudeksi ja korkoprosenttiltaan halvemmaksi lainaksi, jätetään ehdotuksen ulkopuolelle. Näissä tapauksissa uusi luotonantaja maksaa vanhat ja kalliit lainat takaisin alkuperäisille luotonantajille, jolloin kuluttajat säästävät rahaa kustannustehokkaamman lainan muodossa, jota asiakkaan on mm. helpompi hallita hänellä käytettävissä olevilla tuloilla. Tätä tapaa jättää järjestelylainat uuden tiukentuneen lainsäädännön ulkopuolelle on käytetty esim. Norjassa, jossa vuonna 2019 otettiin käyttöön useita luotonantoon liittyviä rajoituksia. Niin kauan kuin järjestelylaina tulee kuluttajalle halvemmaksi, voidaan sopia järjestelylainasta ottamatta huomioon uuden lainsäädännön rajoituksia.

Yrityksemme pyrkimys helpottaa asiakkaidemme taloudellista elämää perustuu muun muassa siihen, että voimme tarjota kuluttajille lainoja paremmilla ehdoilla kuin mitä heillä on tällä hetkellä käytössään. Yhteiskunnallisesta ja tehokkaan markkinan näkökulmasta on perusteltua mahdollistaa erityisen kalliiden lainojen kilpailuttaminen mahdollisimman monelle, joka nostettiin esiin haasteeksi HE 53/2020 vp perusteluissa (yli 2000 euron lainat vuoden 2013 lakimuutoksen jälkeen). Valitettavasti 10 prosentin korkokatto rajoittaa kykyämme kantaa luottoriskiä suurelta osin tässä asiakasryhmässä ja aiheuttaa siten tilanteen, jossa kuluttajat eivät voi kilpailuttaa vanhoja lainoja tehokkaasti, joka on kevään ensimmäisen ja tämän toisen tilapäisen sekä 2013 ja 2019 lakimuutosten tärkeimpiä tavoitteita.

ESITYKSEN VAIKUTUKSISTA KULUTTAJAN ASEMAAN

Sääntelyesityksellä tavoiteltavien (HE luonnos 10.11.2020) vaikutusten toteutuminen on varsin kiistanalaista. Käytännössä uuden esityksen ongelmat ovat samoja kuin 1.7.2020 voimaantulleissa lakimuutoksissa. Näin ollen myös uuden esitysluonnoksen kommentoinnissa voidaan tukeutua aiemman lakiesitysten yhteydessä esitettyihin näkemyksiin.

Esitysluonnoksen sivuilla 5-6 on todettu seuraavaa:

"[...] eräiltä pikaluottoyrityksiltä, luotonvälittäjiltä ja Suomen Asiakastieto Oy:ltä saatujen tietojen mukaan tilapäinen hintasääntely on lisännyt hylättyjen lainahakemusten osuutta erityisesti pienituloisten kuluttajien ryhmässä, kun taas hyvätuloiset kuluttajat ovat saaneet luottoa aiempaa edullisemmin. Ainakin osa kommentoineista on tarkoittanut pienituloisilla henkilöitä, joiden kuukausitulot ovat alle 2 000 euroa. Myös Takuusäätiön havaintojen mukaan kuluttajien luotonsaanti on viime aikoina selvästi vaikeutunut, mutta sen näkemyksen mukaan on vaikeaa arvioida, missä määrin tämä johtuu aiemmin voimaan tulleesta hintasääntelystä, missä määrin tilapäisestä sääntelystä ja missä määrin puolestaan kuluttajien muusta velkatilanteesta tai maksukyvyistä."

On korostettava, että kaikki kolme talousasiantuntijaa, joita kuultiin talousvaliokunnassa keväällä 2020 totesivat jo silloin seuraavaa:

Panu Kalmi, Taloustieteen professori, Vaasan yliopisto:

"Asiasta pitäisi käydä kunnollinen taloustieteelliseen ja muuhun analyysiin perustuva yhteiskunnallinen keskustelu, eikä toimia hätiköiden koronakriisin varjolla, varsinkin kun lisäsääntelystä saatavat hyödyt ovat täysin epäselvät."

Ari Hyytinen, Taloustieteenprofessori, Hanken ja Helsinki GSE:

"Korkokaton alentamisen mahdollisia tarjontavaikutuksia:

- Osa pienempiä ja lyhyempiä luottoja myöntävistä yrityksistä joutunee poistumaan markkinoilta.
- Jäljelle jäävät pyrkivät siirtymään hyödykeluottojen suuntaan ja kiristävät luotonantoon erityisesti niin, että heikoimmassa asemassa olevat (= korkeariskiset) asiakkaat eivät enää kategorisesti saa luottoa eli kilpailuasetelma tulee olemaan epätasainen / vähenee."

"Ehdotetulla lakimuunnoksella on epäilemättä hyvää tarkoittava lähtökohta. Ehdotus on kuitenkin monilta osin hyvin ongelmallinen ja osin luultavasti toimii sille asetettuja tavoitteita vastaan. Ei ole lainkaan selvä, että korkokaton laskeminen:

- Vähentää kuluttajien velkaantumista (ei vähennä millään tavoin niitä kuluttajien tilapäisiä ja akuutteja rahoitustarpeita, jotka koronakriisistä aiheutuvat).
- Aikaansaisi sen toivotun tuloksen, että luottoa olisi saatavissa maltillisella korolla. Päinvastoin, luoton saatavuus tietyille asiakasryhmille vaarantuu kokonaan."

"Kulutusluotojen sääntelyssä alkaa olla näkyvissä huonon sääntelyn tunnusmerkit:

- Sääntelyn taloudellisia vaikutuksia ei arvioida etukäteen huolellisesti.
- Sääntelylle asetettuja tavoitteita ei saavuteta.
- Sääntelyä tarvitsee päivittää ja paikata toistuvasti.
- Yksi huonon sääntelyn ominaisuus on se, että sitä pitää toistuvasti koettaa paikata uudella täydentävällä sääntelyllä."

Niina Luotonen, tutkijatohtori; Vesa Puttonen, professori; Elias Rantapuska, professori, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu, Rahoituksen laitos, KORONA-AJAN KORKOKATTO EI TUO HELPOTUSTA KULUTTAJALLE:

"Analyysimme perusteella nyt ehdotettu 10 prosentin korkokatto ei lisää kuluttajien mahdollisuutta saada luottoa maltillisella korolla. Sen sijaan se johtaa tilanteeseen, missä entistä useammat kuluttajat eivät saa luottoa lainkaan."

"Lainsäätäjän tulisi perustaa näin keskeinen muutos perusteelliseen taloudelliseen analyysiin sen sijaan, että korkokattoa muutetaan voimakkaasti lyhyen ajan sisällä. Ehdotuksen mukaan korkokatto ei koskisi yleisluottokorttiluottoja tai muita hyödykesidonnaisia luottoja. Tämä osaltaan hämmentää lisää sekä kuluttajia että rahoituksen tarjoajia. Erilaisten korkokattoprosenttien asettamisella voidaan vaikuttaa paljonkin lainaehtoihin, mutta pelkällä korkoprosentilla ei pystytä vaikuttamaan koko markkinoiden toimintaan. Voidaan perustellusti todeta, että 2013 ja 2019 asetetut korkokatot eivät ole vaikuttaneet niin kuin niiden olisi haluttu vaikuttavan, pikemminkin päinvastoin. Lainamäärät ovat merkittävästi kasvaneet, laina-ajat pidentyneet ja suomalaiset ovat velkaantuneet lisää. Luotonantajien näkökulmasta kysymys on monista muistakin parametreista kuin korkoprosentti. Ennen uusia päätöksiä meidän tulisi ensin arvioida a) miten aikaisemmat korkokattorajat ovat vaikuttaneet ja b) miten kokemuksia muista maista voidaan hyödyntää liittyen esimerkiksi luotonantajien pääomavaatimuksiin."

LAINSÄÄDÄNTÖTEKNINEN ARVIOINTI

Lainsäädäntötekniisten seikkojen ja oikeudellisten vaikutusten arvioinnin pohjaksi tulee asettaa se edellä kuvattu seikka, ettei esityksellä tavoitelluista kuluttajan kannalta positiivista vaikutuksista ole

selvää näyttöä. Kun esitysluonnoksen lainsäädäntötekniset ja oikeudelliset vaikutukset ovat yksinomaan negatiivisia, tulee esitykseen suhtautua torjuvasti myös tällä perusteella.

LAINSÄÄDÄNNÖN SELKEYS

Oikeudellisesti väliaikaisen korko- ja kulukatton jatkaminen johtaisi entistä monimutkaisempaan ja vaikeammin hahmotettavaan kokonaisuuteen, jonka suorat ja epäsuorat vaikutukset ovat vaikeasti ennustettavissa. On huomattava, että osaan voimassaolevista luottosopimuksista sovelletaan edelleen lainsäädäntöä, joka oli voimassa ennen 1.9.2019 voimaantulleita korko- ja kulurajoituksia. On selvää, että oikeustilan monimutkaisuus lisää merkittävästi luotonantajien hallinnollista taakkaa. Kun huomioidaan kuluttajansuojalaissa asetettu tavoite esittää luottoa koskevat tiedot kuluttajalle selkeällä ja yksinkertaisella tavalla, voidaan useita rinnakkain voimassaolevia sääntöjä pitää mainitun tavoitteen toteutumista merkittävästi heikentävinä.

PERUSTUSLAILLISET SEIKAT

Kuten luonnosesityksessä todetaan, merkitsee ehdotettu sääntely puuttumista perustuslaissa osana omaisuuden suoja ja elinkeinovapautta turvattavaan sopimusvapauteen. Tältä osin on merkityksellistä huomata, että kuluttajaluottojen hintasääntelyä voidaan pitää yhtenä merkittävimmistä sopimusvapauden rajoituksista, joita Suomen oikeusjärjestys sisältää. Esimerkiksi kuluttajansuojalaissa minkään muun toimialan osalta tuotteiden hinnoittelua ei ole säännöstelty yhtä tiukasti. Jo lähtökohtaisesti kyseisen kaltaisten poikkeuksellisten rajoitusten edellytyksiä tulee arvioida huomattavan tiukasti ja rajoitusten tulee olla poikkeuksellista luonnettaan vastaten vakuuttavasti perusteltuja. Kun erityisesti huomioidaan edellä, ja niin ikään esitysluonnoksessa kuvattu seikka, ettei tieteellistä näyttöä esityksellä tavoitelluista kuluttajan kannalta positiivista vaikutuksista ole, tulee esitykseen väliaikaisen hintasääntelyn jatkamisesta suhtautua erityisen torjuvasti myös perustuslaillisesta näkökulmasta. Lakiesityksessä ei perustella, miksi laki uudesta väliaikaisesta korkokatosta on oikeasuhtainen ja välttämätön toimenpide.

Helsingissä 17.11.2020

Ville Kymäläinen,

Maajohtaja

Northmill Oy

Kymäläinen Ville
Northmill Oy

